

РЕЦЕНЗІЯ

УДК 343.97:343.533

Удалова Л. Д. – доктор юридичних наук, професор, директор інституту підготовки керівних кадрів та підвищення кваліфікації Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4542-5902>

Правові й організаційні засади вдосконалення правоохоронної діяльності та запобігання злочинам у сфері інтелектуальної власності в Україні

Рец. на кн.: Топчій В. В. Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання злочинам у сфері інтелектуальної власності в Україні : монографія. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2019. 408 с.

Обраний Україною шлях становлення цивілізованих ринкових відносин, її прагнення до інтеграції у європейську та світову спільноту зумовлюють необхідність забезпечення ефективної кримінально-правової охорони інтелектуальної власності. Саме від успішного розв'язання проблеми побудови ефективної системи запобігання та протидії злочинам проти інтелектуальної власності безпосередньо залежать збереження й примноження інтелектуального капіталу нашої держави, підвищення її міжнародного авторитету, ступінь розвитку цивілізації та рівень демократії в державі. Це об'єктивне та закономірне явище, без якого неможливий прогрес, адже від результатів інтелектуальної творчої діяльності залежить науково-технічний рівень виробництва й добробут населення. Зазначені фактори актуалізують проблеми функціонування інтелектуальної власності з боку споживачів цього своєрідного товару, підприємців, бізнесменів, керівників різного рангу, фахівців і суспільства загалом. Водночас інтерес до результатів інтелектуальної творчої діяльності виникає і в осіб, які прагнуть неправомірно скористатися чужою інтелектуальною власністю, розробляючи нові способи вчинення правопорушень.

Сучасні реалії розвитку злочинності у сфері інтелектуальної власності засвідчують, що вона набула принципово нової якості, трансформуючись у транснаціональні, організовані, корупційні злочинні організації. Саме тому організація системного запобігання злочинам у сфері інтелектуальної власності має стати одним із пріоритетних завдань державної політики й потребує детального вивчення криміногенної сутності цього явища, джерел та особливостей, сфери діяльності, суб'єктивного складу, наукового обґрунтування пропозицій щодо розв'язання теоретичних і практичних проблем, які виникають у процесі запобігання їй в Україні, ужиття дієвих міжнародних та міжвідомчих заходів, поглиблення правоохоронної співпраці. За оцінками Українського альянсу по боротьбі з підробками та піратством, щорічні обсяги торгівлі підробками в

Україні оцінено в 1,3 млрд доларів. Значна частина прибутків надходить організованим злочинним групам, які надалі спрямовують отримані кошти на фінансування інших видів організованої злочинної діяльності та забезпечення функціонування в Україні «тіньової економіки». Одиначні злочини, які вчиняють у сфері інтелектуальної власності, є виявом потужного явища вузькоспеціалізованої злочинності, що загрожує економічній безпеці України, життю та здоров'ю громадян, підриває міжнародний авторитет держави.

Попри складність криміногенної ситуації на початку тисячоліття, правоохоронним органам України вдалося стабілізувати ситуацію в протидії злочинності та розпочати реформування своїх структур. Проте на цьому тлі відбувається відставання державно-правового контролю за злочинністю, а небезпечний її рівень вимагає активного курсу на запобігання злочинам. Водночас у державі поки що не сформовано ефективної системи запобігання злочинам, недосконалою є її законодавча база, а засоби, які застосовують, не завжди є ефективними. Тому актуальною є необхідність створення надійного науково-практичного підґрунтя, удосконалення форм, методів і заходів запобіжної діяльності.

Монографія В. В. Топчія реалізує сучасні тенденції, за яких юридична наука дедалі частіше апелює до проблем адекватності й дієвості державної політики боротьби зі злочинністю – кримінологічної (чи антикриміногенної) політики. Це пов'язано як з реальністю загроз національній безпеці внаслідок існування та генези злочинності, вияви якої стають дедалі небезпечнішими, так і з низькою ефективністю урядових програм, спрямованих на протидію злочинності. У монографії на підставі аналізу законодавства й нормативних актів, наукових та історіографічних джерел, узагальнень практики органів кримінальної юстиції в Україні й іноземного досвіду досліджено правові та організаційні засади і напрями вдосконалення правоохоронної діяльності, запобігання злочинам у сфері інтелектуальної

власності. З огляду на специфіку предмета дослідження, науково обґрунтованою та підтвердженою процесуальною практикою авторська позиція щодо змісту низки категорій кримінологічної діяльності. Монографія В. В. Топчія є однією з перших в Україні комплексних наукових праць, у якій з позицій системного підходу здійснено комплексне кримінологічне дослідження запобігання злочинам у сфері інтелектуальної власності. Автор проаналізував вітчизняний історичний досвід кримінально-правової охорони інтелектуальної власності й аргументував доцільність виокремлення злочинів проти інтелектуальної власності в самостійний вид злочинів, а отже, в окрему кримінологічну групу. Сформульовано авторське визначення поняття «злочини проти інтелектуальної власності». Здійснено аналіз кількісно-якісних показників злочинів проти інтелектуальної власності, виявлено умови й причини, що детермінують ці злочини, встановлено кримінологічні риси особи злочинця в злочинах проти інтелектуальної власності. Досліджено загальносоціальні засади запобігання злочинам проти інтелектуальної власності та сформульовано пропозиції з удосконалення нормативної бази кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні в контексті світового досвіду. Схарактеризовано спеціально-кримінологічні засади запобігання злочинам проти інтелектуальної власності, окреслено шляхи підвищення ефективності практичної діяльності суб'єктів запобігання цим злочинам.

Актуальність дослідження засвідчує також незначна кількість наукових і навчально-методичних праць з аналізованої тематики, а також необхід-

ність чіткого окреслення сутнісних характеристик запобігання злочинам у сфері інтелектуальної власності. Багатоаспектність, комплексність здійсненого дослідження додають значущості результатам цієї роботи для зміцнення Української держави, підвищення рівня соціального захисту сфери інтелектуальної власності.

Одержані висновки ґрунтуються на результатах вивчення слідчої та судової практики. Емпіричною базою дослідження стали дані офіційної статистики; матеріали кримінальних проваджень; зведені дані опитувань працівників Національної поліції України. Матеріал викладено на підставі глибокого системного аналізу законодавчих та інших нормативних актів, спеціальної наукової літератури. Висновки монографії ґрунтуються на українському й іноземному кримінальному законодавстві, кримінально-правовій та кримінологічній доктрині, судовій практиці, можуть бути використані для запобігання злочинам в Україні.

Загалом рецензована монографія вирізняється глибиною правового аналізу, виваженістю та коректністю наукової полеміки, умілим підбором матеріалу. Обґрунтовані автором результати розв'язують важливу для юридичної науки та правоохоронної діяльності проблему. Робота визначає, доповнює й уточнює низку положень теоретичного, правового й методичного спрямування. Праця може бути корисною для науковців, викладачів, аспірантів і студентів закладів вищої освіти юридичного профілю, практичних працівників правоохоронних органів, фахівців органів державної влади, суддів та всіх, хто вивчає проблематику протидії злочинності, кримінально-правової охорони людини, суспільства й держави.

Рецензія надійшла до редколегії 30.09.2019

Udalova L. – Doctor of Law, Professor, Director of the Institute Leadership Training and Professional Development of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4542-5902>

Legal and Organizational Principles for Improving Law Enforcement and Preventing Intellectual Property Crime in Ukraine

Review of the book: Topchii V. Criminal Law and Criminological Measures for Prevention of Intellectual Property Crimes in Ukraine : monograph. Irpin : Un-t DFS Ukrainy, 2019. 408 p.